

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“-ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

UDK: 378 (497.7)

ISSN: 1409-9187

ФАКУЛТЕТ ЗА
ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK

2019 - 2020

ГОДИНА 9

VOLUME IX

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCES

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK

2019 - 2020

ГОДИНА 9

VOLUME IX

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФАКУЛТЕТ ЗА ОБРАЗОВНИ НАУКИ
YEARBOOK
FACULTY OF EDUCATIONAL SCIENCE**

За издавачот/ For publisher
Проф.д-р Емилија Петрова Ѓоргева

Издавачки совет

проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Мишко Цидров
проф. д-р Дејан Мираковски
проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева

Editorial board

Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Misko Dzidrov, PhD
Prof. Dejan Mirakovski, PhD
Prof. Emilija Petrova Gorgeva, PhD

Редакциски одбор

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска
проф. д-р Соња Петровска
проф. д-р Снежана Мирасчиева
проф. д-р Снежана Јованова Митковска
проф. д-р Емилија Петрова Ѓоргева
проф. д-р Блаже Китанов
проф. д-р Никола Смилков
проф. д-р Виолета Николовска
проф.д-р Трајче Стојанов
проф.д-р Деспина Сивевска
проф. д-р - Ирена Китанова
проф. д-р Билјана Митевска Попевска
проф. д-р Даниела Коцева

Editorial staff

Prof. Snezana Stavreva Veselinovska, PhD
Prof. Sonja Petrovska, PhD
Prof. Snezana Mirascieva, PhD
Prof. Snezana Jovanova Mitkovska, PhD
Prof. Emilija Petrova Gorgeva, PhD
Prof. Blaze Kitanov, PhD
Prof. Nikola Smilkov, PhD
Prof. Violeta Nikolova, PhD
Prof. Trajce Stojanov, PhD
Prof. Despina Sivevska, PhD
Prof. Irena Kitanova, PhD
Prof. Biljana Mitevaska Popevska, PhD
Prof. Daniela Koceva, PhD

Главен и одговорен уредник /

проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска

Managing editor

Prof. Snezana Stavreva Veselinovska, Ph.D

Технички уредник

доц. д-р - Верица Јосимовска

Editor in chief

Docent Verica Josimovska, Ph.D.

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
Снежана Кирова
(англиски јазик)

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Snezana Kirova
(English)

Техничко уредување

Славе Димитров

Technical editor

Slave Dimitrov

ISSN 1409-9187

Редакција и администрација
Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Address of the editorial office
Goce Delcev University – Štip
Faculty of philology
Krstе Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Проф. д-р Снежана Ставрева Веселиновска ОБРАЗОВАНИЕ ПО КЕМБРИЦ – поблиску или подалеку од учениците?	5
Снежана Јованова-Митковска, Билјана Попеска МОДЕЛИ НА НАСТАВНА РАБОТА	23
Снежана Мирасчиева ДИДАКТИЧКАТА ФУНКЦИЈА НА ИНФОРМАТИЧКАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО ВОСПИТНО-ОБРАЗОВНИОТ ПРОЦЕС	37
Емилија Петрова Ѓорѓева МОТИВИРАНОСТ НА НАСТАВНИКОТ ЗА САМООБРАЗОВАНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛЕН РАЗВОЈ	43
Вон. Проф. д-р Даниела Коцева ИНСТАЛИРАЊЕТО НА ИСЛАМОТ НА ТЛОТО НА ЕВРОПА И НОВИОТ СВЕТ НИЗ ПРИЗМАТА НА ИМИГРАЦИЈАТА	53
Верица Јосимовска НАУЧНИТЕ КОНЦЕПЦИИ НА Д-Р АНДРИЈА ШТАМΠΑР ЗА ОРГАНИЗАЦИЈА НА МЕДИЦИНСКАТА СЛУЖБА ВО КРАЛСТВОТО НА СХС	61
вон.проф Оливер Цацков КАКО ДА ИМ СЕ ДОБЛИЖИМЕ И ДА ГИ ЗАЧУВМЕ ИСТОРИСКИТЕ СПОМЕНИЦИ НА КУЛТУРАТА ВО ИСТОЧНА МАКЕДОНИЈА	67
Снежана Јованова-Митковска НАСТАВНИ СТРАТЕГИИ ВО НАСТАВАТА ПО ПРИРОДНИ НАУКИ И ОПШТЕСТВО	75
Биљана Иванова, Снежана Кирова, Драгана Кузмановска АНКСИОЗНОСТА КАЈ УЧЕНИЦИТЕ ПРИ ИЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИ ЈАЗИК	83
Драгана Кузмановска, Снежана Кирова, Лидија Ристов ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ ОД БАЛКИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК	95

ФРАЗЕОЛОГИЗМИТЕ ОД БАЈКИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК

Драгана Кузмановска¹, Снежана Кирова², Лидија Ристов³

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
dragana.kuzmanovska@ugd.edu.mk

²Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
snezana.kirova@ugd.edu.mk

³магистранд, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ - Штип
lrstov79@gmail.com

*"Wenn du intelligente Kinder willst, lies
ihnen Märchen vor. Wenn du noch
intelligentere Kinder willst, lies ihnen
noch mehr Märchen vor."*

Albert Einstein

Апстракт. „Ако сакаш интелигентни деца, читај им бајки. Ако, пак сакаш поинтелигентни деца тогаш читај им уште повеќе бајки.“ рекол Алберт Ајнштајн.

Со оваа Ајнштајнова мисла го започнуваме нашиот труд затоа што токму таа, на еден концизен начин ја пренесува моќната порака која е присутна во секоја една бајка, било таа да е на мајчиниот македонски јазик или пак, на германски, на англиски или на некој друг странски јазик. Мудриот човек, вели Ајнштајн, го учи своето дете за животот со поучните пораки претставени преку бајките. Значи, секој човек уште од најмала возраст се среќава со бајките и на еден интересен и сликовит начин го осознава животот и најчесто преку употребата на фразеологизам со кој избилува секоја бајка, а токму тој, фразеологизмот е целта на нашето истражување.

На сите нам добро ни се познати бајките на браќата Грим-самовили, цуциња, животни што зборуваат, принцези... па така може да се каже дека бајките се интерпретираат на ист начин во повеќето култури и јазици. Затоа бајките се погодни за полесно изучување на странски јазик.

Бајките имаат за цел да го привлечат вниманието на учениците и токму тоа е главната алатка која ја користиме ние како наставници лингвисти да ги соочиме учениците со фразеологизмите со цел за полесно и поприфатливо усвојување на странскиот јазик. Значи преку сликовитоста или метафората на фразеологизмите се обидуваме да го олесни усвојувањето на странскиот јазик на еден посоефистициран, полесен и секако поинтересен начин.

Трудот има за цел пред сè да го истакне високиот степен на конотативен и креативен потенцијал на фразеологизмите. Условени од нивните специфични обележја и својства фразеологизмите имаат способност да ја пренесат пораката на самата

бајка до учениците во образовниот процес. Како лексикализирани, репродуктивни и стабилни единици од една страна, и како полилексикални и идиоматични единици од друга страна, тие обезбедуваат широка разбирливост, што всушност е главна цел при изучување на странски јазик.

Клучни зборови: *бајки, фразеологизми, странски јазик*

Abstract. “If you want intelligent children, read them fairy tales. If you want more intelligent children, then read them more fairy tales,” said Albert Einstein.

We begin this paper with this Einstein’s thought we because it, in a concise way, conveys the powerful message that is present in every fairy tale, be it in our native Macedonian language or in German, English or some other foreign language. A wise man, says Einstein, teaches his child about life with instructive messages presented through fairy tales. So, every person encounters fairy tales from an early age and in an interesting and picturesque way learns about life and this most often happens through the use of phraseology that abounds in every fairy tale; this phraseology is the goal of our research.

We are all familiar with the fairy tales of the Brothers Grimm – fairies, elves, talking animals, princesses... so it can be said that fairy tales are interpreted in the same way in most cultures and languages. That is why fairy tales are suitable for easier learning of a foreign language.

Fairy tales aim to attract the attention of students and this is the main tool we use as linguists to confront students with phraseologisms in order to facilitate the acquisition of a foreign language. So through pictures or metaphors of contained in phrases we try to facilitate the acquisition of a foreign language in a more sophisticated, easier and, of course, more interesting way.

The paper aims primarily to emphasize the high degree of connotative and creative potential of phraseologisms. Conditioned by their specific features and properties, they have the ability to convey the message of the fairy tale itself to students in the educational process. As lexicalized, reproductive and stable units on one hand, and as polylexical and idiomatic units on the other, they provide broad comprehension, which in fact is the main goal in learning a foreign language.

Keywords: *fairy tales, phraseologisms, foreign language*

1. Фразеологија и фразеологизми

Фразеологијата како лингвистичко поле стана интересна истражувачка цел во 20 век и денес таа се смета за самостојна дисциплина во еден јазик. Од лингвистички аспект, фразеологијата денес претставува целокупност од фрази, изрази, поговорки од еден јазик или идиоми, а од аспект на стил на комуникација фразеологијата претставува употреба на јазикот карактеристичен за една личност, социјална класа, идеологија итн. Фразеолошките изрази потекнуваат од грчко-латинскиот збор “Phrasis” што значи „израз” и грчкиот збор “idioma” што значи „карактеристика”. Фразеолошките изрази се немотивирани зборовни групи кои не можат слободно да се измислат во говорот. Тие секогаш се

употребуваат како готови изрази и се структурно стабилни.

Фразеологијата е од сите јазични подрачја најмногу поврзана со традицијата, историјата и културата на народот и затоа фраземите и фразеологизмите се оние кои го оформуваат и карактеризираат јазикот на еден специфичен начин.

Во зависност од теоретската позадина, се развиваат различни видови типологии, особено од советските лингвисти, врз основа на критериуми како што се граматичката структура, мобилноста на поединечните елементи, стабилноста на изразувањето, дистрибуцијата, мотивацијата и значењето.

Фразеологизмите се зборовни врски кои што се состојат од два или повеќе зборови. Зборовите формираат една единица која што има ново посебно значење т.е. не го презема значењето на зборовите поединечно во фразата. Фразеологизмите се стабилни а тоа значи дека во најголем број случаи не е возможно променување на местото на зборовите од една фраза бидејќи ќе го изгуби значењето.

Брук (Burke, 1998:5) тврди дека „познавањето на фразеологизмите е од фундаментално значење за изучувачите на странски јазик кои треба да го усвојат странскиот јазик како и мајчиниот”. Бромли (Bromley, 1984:272) се согласува со овој исказ и додава дека „токму фразеологизмите се тие кои предизвикуваат конфузија и тешкотии во процесот на изучување на странскиот јазик и затоа треба да заземат посебно место во наставата по странски јазик“. Да се комуницира на еден странски јазик не е можно без минимално запознавање со фразеологијата “(FLEISCHER 1982: 32). Со еден збор треба да се констатира дека постои нераскинлива врска помеѓу фразеологизмот и солидното владеење на еден странски јазик. За да се постигне успех во совладувањето на еден странски јазик нужно е изучувањето на фразеологизмите уште од најмала возраст и тоа како ако не преку бајките. Изучувањето на фразеологизмите преку бајките и тоа од најмала возраст е многу значаен процес и затоа е потребно да се знае дека фразеологизмите не се создаваат при зборување или читање за разлика од комбинациите на слободни зборови, туку се „чуваат“ како фиксни комбинации на зборови во меморијата и, како такви, се повикуваат и се репродуцираат кога е потребно да се искористат. Значи преку бајките се усвојуваат фразеологизми кои се складираат во човековата меморија и потоа по потреба се користат во дадена животна ситуација. Оттука потребата од читање бајки кои избобилуваат со фразеологизми и кои му помагаат на човекот да ја полни својата меморија со т.н. готови изрази кои се неопходни за непречена комуникација на странскиот јазик.

Фразеологијата во бајките

На почетокот тоа беа приказни составени за децата, но всушност тие ја откриваа целата вистина за светот, го откриваат внатрешниот свет и чувствата

на луѓето низ целиот свет. Тие ги опишуваат традициите и обичаите, начинот на живот во различни периоди од времето. Бајките дури имаат и свој сопствен јазик, стил, начин на нарација. Бајките всушност обработуваат различна тематика од секојдневието, и тоа за богатите и обичните луѓе, животните и птиците, војната имирот, природата и вселената, среќата и несреќата, пријателите и непријателите, љубовта и омразата итн. Така јазикот кој се употребува при пишување на бајки е многу богат и стилски индивидуално обоен и разнобоен што ги прави фасцинантни и интересни за читателите, а тоа е затоа што избобилуваат со фразеологизми. На сликовит метафоричен начин ги пренесуваат мудрите пораки и токму затоа се интересни за нивно вклучување во наставниот процес за изучување на странскиот јазик, освен тоа тие ги содржат и следните одлики:

- Скоро сите ученици се запознаени со жанрот на бајките,
- Учењето на странски јазик преку бајки е забавно и ефективно,
- Посредување на културна сопственост - преку употребата на бајките, не се пренесуваат само јазичните вештини, туку и културното наследство на државата чиј јазик се изучува како странски.
- Изучувањето на странски јазик со бајките е прифатливо за сечија возраст. Во никој случај не треба да се верува на предрасудите дека бајките се само игра за деца.

Значи во овој труд ќе се обидеме да ги поврземе имплицитното и експлицитното изучување на фразеологизмите во наставата по странски јазик со цел полесно усвојување на странскиот јазик и неговата примена во секојдневниот живот. Експлицитно како и досега изолирано, преку текстови или табели, или имплицитно преку нивно активно вклучување во наставата по странски јазик (Кузмановска/Кирова/Иванова, 2019:200). Јасно е дека експлицитниот метод има свои видливи ефекти во процесот на изучување на фразеологизмите, но точно е и тврдењето на Шмит (Schmitt, 2000:121) дека „за изучувачите на странски јазик и двата пристапа и експлицитниот и имплицитниот пристап се неопходни во процесот на усвојување на фразеологизмите и тие треба да се надополнуваат еден со друг“. За учениците да ги спознаат фразеологизмите на странскиот јазик што го изучуваат потребно е нивно интерпретирање и секако нивно повторување што е својствено и за усвојување на било која лексема од странскиот јазик (Кузмановска/Кирова/Иванова, 2019:200). Проучувајќи ги 16те конкретни предлози за подучување и учење на фразеологизмите во наставата по странски јазик на Копер (Соопер, 1998) детално објаснети во трудот „Фразеологизмите како важна алка во процесот на усвојување на странскиот јазик“ (Кузмановска/Кирова/Иванова, 2019) дојдовме на идеја да ги вклучиме и бајките како непресушен извор на фразеологизми и преку нив да ги оправдаме 16те конкретни предлози на Копер (Соопер, 1998) за полесно усвојување на странскиот јазик во наставниот процес и тоа:

1. Пронајди ги фразеологизмите;
2. Развиј дискусија за фразеологизмите;
3. Прецизирај ги фразеологизмите;
4. Подели ги фразеологизмите во категории;
5. Насликај ги фразеологизмите;
6. Употреби глума;
7. Употреби вежби за повторување на фразеологизмите;
8. Измисли нова приказна со дополнување;
9. Развиј дискусија од весници или комични стрипови;
10. Искористи ги цртаните филмови;
11. Искористи ги фразеологизмите од телевизиските емисии;
12. Довршите го дадениот пасус;
13. Направете интервју;
14. Ставете ги во функција паметните телефони;
15. Креирајте игри со фразеологизмите;
16. Усвојување на фразеологизми преку песна.

За таа цел ќе ги разработиме фразеологизмите од неколку бајки од браќата Грим (Jakob und Wilhelm Grimm) од нивното дело “Kinder- und Hausmärchen” на германски и нивни еквиваленти на македонски јазик како што е преводот од Ранка Грчева (1980) на „Храбриот кројач”. Во овој труд ќе се обидеме најпрво експлицитно да ги наведеме фразеологизмите од светски познатите бајки на браќата Грим и потоа имплицитно да се обидеме да им ги пренесеме на учениците запазувајќи го тврдењето на Шмит (Schmitt, 2000:121) дека и експлицитниот и имплицитниот пристап се неопходни за усвојување на фразеологизмите кај изучувачите на странски јазик. Со експлицитниот пристап сакаме да укажеме за бројноста на фразеологизмите во бајките, а со имплицитниот пристап преку 16те конкретни предлози за подучување и учење на фразеологизмите во наставата по странски јазик на Копер (Cooper, 1998) да предложиме полесен начин на усвојување на фразеологизмите во настават по странски јазик.

За поконцизен преглед на фразеологизмите од наведените бајки ги поделивме фразеологизмите во две групи и тоа:

1.1. Фразеологизми со животни

Во оваа група имаме наведено фразеологизми од следниве бајки: „Волшебната масичка“ (Tischchen deck dich), „Златоносното магаре“ (Goldsesel) и „Колецот од вреќата“ (Knüppel aus dem Sack) и нивни еквиваленти од преводот на Ранка Грчева (1980).

sein Herz begehrte 164	Што ти срце сака 123
das Herz erfreut 165	Му заиграло срцето 123

große Augen machen 166	Ги ококорил очите 125
Ein langes Gesicht machen 167	Позеленел во лицето 126
ein Gesicht machen 170	Што си се вџашила 129
die Ohren spitzen 168	Ги начулил ушите 127
ein Gesicht wie drei Tagen Regenwetter machen 131	Со очаен израз на лицето 33
Reißaus nehmen 131	Го фати патот под нозе 33
Wenns einem an den Kragen geht 131	Кога му се работи за главата 33
Reißaus nehmen 131	Го фати патот под нозе 33
durch Mark und Bein 131	Од петни жили 34

Изреки

aller guten Dinge sind drei 169	Среќата ќе ме служи и третпат 127
---------------------------------	-----------------------------------

Споредбени фразеологизми

ein Gesicht wie drei Tagen Regenwetter machen 131	Со очаен израз на лицето 33
---	-----------------------------

Парови

regen und bewegen 168	Ни да мрднат ни да трепнат 126
durch Mark und Bein 131	Од петни жили 34

1.2. Фразеологизми со луѓе

Втората група се фразеологизми кои се однесуваат на луѓето и нивните карактерни особини и за таа цел ги користевме бајките „Снежана“ (Schneewittchen) и „Пепелашка“ (Aschenputtel).

Идиоми

wer Brot essen will, muß es verdienen 109	Кој сака леб мора да си го заработи 5
waren guter Dinge 110	Се израдувале 6
war wie angegossen 116	Шурка крв 7
bleich vor Ärger 116	Пребледеле од лутина 11
als wär ein Stein von seinem Herzen gewälzt 230	Како да му паднал камен од срцето 59
von Herzen gern 231	Од сè срце 62
nicht um alles Gold in der Welt 236	Ни за сето злато на светот 65
als alles auf der Welt 236	Од се на светот 66

Изреки

Spieglein, Spieglein an der Wand, wer ist der schönste im ganzen Land? 229	Огледалце, огледалце, пријателче мое кажи ми на светот најубав кој е? 59
--	--

Споредбени фразеологизми

so schön wie der klare Tag 229	Била убава како јасен ден 58
--------------------------------	------------------------------

Парови

Tag und Nacht 229	Ден и ноќ 59
von Morgen bis Abend 109	Од утро до вечер 5
Staub und Schmutz 111	Испрашена и извалкана 6
schwirrten und schwärmten 111	Зацрцореле и затушкале 7

2. Заклучок

Од гореприложеното може да кажеме дека од фразеологизмите во бајките најзастепени се идиомите, додека изреките, паровите и другите видови на фразеологизми ги има во помал, но не незначаен број. За полесно усвојување на фразеологизмите во наставата по странски јазик ние сугерираме комбиниран пристап и преку експлицитниот пристап да се насочат изучувачите на странски јазик кон имплицитен и тоа со помош на бајките како една од најинтересните категории на текстови за сите генерации. Во зависност од возраста на изучувачите наставникот има слобода во начинот и пристапот на водење на наставата, но секако раководејќи од симбиозата на овие два пристапа за кои говоревме. Секако овде значајни се компетенциите со кои располагаат изучувачите на странскиот јазик кои наставникот умешно треба да ги насочи кон вистинската цела а тоа е усвојување на фразеологизмите на странски јазик со помош на бајките. Само на тој начин наставникот по странски јазик може да креира идеална средина, погодна почва за успешно интегрирање на фразеологизмите во наставата на интересен, привлечен и мотивирачки начин, со што тврдењето дека фразеологизмите се тешки, непривлечни и нејасни затврднати јазични категории, ќе стане едно бледило на кое само неуките му обрнуваат внимание (Кузмановска/Кирова/Иванова, 2019:203).

Користена литература

- [1] Cooper, C. (1998). Teaching Idioms. Foreign Language Annals, 31 (2).
- [2] Burke, D. (1998). Without Slang and Idioms, Students Are “In the Dark!”. ESL Magazine, 1(5).
- [3] D’Angelo Bromley, K. (1984). Teaching Idioms. The Reading Teacher, 38 (3).
- [4] Kuzmanovska, Dragana and Kirova, Snezana and Ivanova, Biljana and Mrmeska, Viktorija (2019) Phraseological Optimum in Teaching Foreign Languages. INTED2019 Proceedings Exploring New frontiers in Education. pp. 2509-2512. ISSN2340-1079.
- [5] Kuzmanovska, Dragana and Tasevska, Marica and Ulanska, Tatjana and HadziNikolova, Adrijana (2019) Explicit instruction as a tool for improving

- languagecompetence. 13th International Technology, Education and Development Conference,INTED, 11-13 March 2019, Valencia, Spain, 13 (13). pp. 3054-3057. ISSN 2340-1079.
- [6] Kuzmanovska, Dragana and Kirova, Snezana and Ivanova, Biljana (2019) Фразеологизмите како важна алка во процесот на усвојување на странскиот јазик. ФИЛКО. ISSN 978-608-244-698-1
- [7] Schmitt, N. (2000). Vocabulary in Language Teaching. Cambridge: CambridgeUniversity Press.
- [8] Jakob und Wilhelm Grimm “Kinder- und Hausmärchen”,nach der Ausgabe letzter Hand von 1857
- [9] „Храбриот кројач” превод од Ранка Грчева, Детска радост, Скопје,1980
- [10] FLEISCHER, Wolfgang. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache. Leipzig: VEB
- [11] Bibliographisches Institut, 1982
- [12] Burger, Herald,Phraseologie Eine Einfuehrung am Beispiel des Deutschen, Berlin,3 Aufgabe, 2007
- [13] Duden - Redewendungen. Wörterbuch der deutschen Idiomatik (Der Duden in zwölf Bänden,Bd. 11). Mannheim: Bibliographisches Institut und F.A.Brockhaus AG, 2002. 955 S. ISBN 3-411-04112-9